

Abstract. This study examines the dynamics of the transformational processes of the state archive in the context of the Anti-terrorist operation and the changes that took place in the organization of the work of Donetsk regional archival institutions in the period 2014–2015. Priority methods of work are science, historicism, objectivity and ethics, which make it possible to study the origins and development of archival affairs, to identify the main stages of the formation of the archival system and to analyze the influence of concrete historical factors on the state and nature of the archival industry. The specificity of the topic under study involves the use of empirical research methods that identify ways to systematically develop a state archive under conditions of movement.

Key words: State Archives, archival institutions, National Archival Fond, legal entities – sources of formation, expert examination committee, expert commission.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Державний архів Донецької області. URL : <http://dn.archives.gov.ua>
2. Інформація про використання інформації документів державного архіву Донецької області у 2015 році. URL : [http:// dn.archives.gov.ua/normbaza/info_obr_grazhd_2016.doc](http://dn.archives.gov.ua/normbaza/info_obr_grazhd_2016.doc)

УДК 004.738.5:027.7

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СЕРВІСИ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВІКІ-ТЕХНОЛОГІЇ

О. М. Немчук, Т. М. Яворська

Анотація. У статті висвітлюються нові аспекти діяльності бібліотек закладів вищої освіти, пов'язані з використанням вікі-технологій. Описано досвід науково-технічної бібліотеки Вінницького національного технічного університету в освоєнні вікі-технологій з метою представлення наукових досягнень університетської спільноти у Вікіпедії.

Ключові слова: вікі-технології, Вікіпедія, бібліотеки закладів вищої освіти, інформаційно-комунікаційні технології.

Сучасне суспільство розвивається в умовах бурхливого розвитку інформаційних технологій. Сьогодні інформаційно-комунікаційні технології увійшли в усі сфери людської діяльності, бібліотечна сфера – не є винятком. Інформатизація бібліотечної справи полягає у впровадженні і розвитку нових інформаційно-комунікаційних та мультимедійних технологій, формуванні та використанні електронних ресурсів, розвитку мережевої взаємодії бібліотек. Це призводить до створення нових структурних підрозділів, змін функціональних обов'язків працівників, залучення спеціалістів з різних галузей знань.

За допомогою сучасних комп'ютерних технологій бібліотеки відкривають нові можливості для більш повного задоволення читацьких запитів, зменшують витрати часу на пошук необхідної інформації та надають до неї доступ.

Сьогодні Інтернет дає можливість створити бібліотеку нового типу – віртуальну бібліотеку, де читач знаходить не тільки те, що складає фонд даного сховища в електронному вигляді, але й має змогу миттєво отримати будь-яку інформацію із будь-якої бібліотеки світу [5, с. 30]. Саме тому проблеми впровадження сучасних інформаційних технологій у роботу бібліотек потребують освоєння нових знань та вмій, зокрема, щодо розширення мережевого бібліотечного сервісу для узагальнення успішних практик використання веб-платформ, серед яких є вікі-технології.

Наукові висновки щодо використання в діяльності бібліотек сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та їх значення для функціонування книгозбірень зроблені такими вченими, як О. Онищенко, В. Горовий, М. Дворкіна, М. Слободяник, Ю. Столяров, А. Соколов, І. Давидова, В. Пашкова, Т. Гранчак, О. Воскобойнікова-Гузєва та ін.

Окремі аспекти впровадження веб-технологій у діяльність бібліотек досліджено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема, Д. Соловяненка, Т. Ярошенко, К. Лобузної, Дж. Мейнеса, С. Коффмана, Янгхі Ноха та ін.

Проблема впровадження вікі-технологій у діяльність бібліотек є наразі актуальною з огляду на можливість співпраці та взаємодії бібліотекаря з користувачем, спільного використання ресурсів бібліотечної мережі. Важливим для бібліотекаря є те, що вікі-технології дозволяють колективно розробляти, редагувати, зберігати, структурувати і реструктурувати тексти, гіпертексти, мультимедіа файли без знання основ програмування або спеціальних прийомів гіпертекстової розмітки, це процес формування системи пов'язаних один з одним інформаційних матеріалів в Інтернеті, в якому може взяти участь будь-який користувач мережі.

Основними властивостями вікі-технологій, що забезпечують широке поширення і сприяють швидкому зростанню їх популярності, є:

- можливість формувати спільноти користувачів (авторів і редакторів інформаційних матеріалів) і регулювати їх спільну роботу;
- можливість редагувати інформацію безпосередньо в програмі-браузері;
- здатність зберігати всі версії редагованих інформаційних матеріалів, починаючи з моменту їх створення;
- можливість оперативного встановлювати смислові зв'язки між редагованими файлами за допомогою гіперпосилань і зберігати цілісність гіперпосилань при реструктуризації інформаційного простору;
- простота і зручність програмних засобів вікі-розмітки [2].

Інструменти вікі-середовища застосовуються з різною метою:

- як персональний інформаційний менеджер;
- як засіб організації спільної роботи над колективними проектами;
- як колективна електронна дошка, на якій може писати ціла група;
- як база даних – сховище колективного досвіду.

Бібліотеки у своїй діяльності можуть використати вікі-технології для спільних проектів, колективної роботи, створення довідників, баз знань, розробки документації тощо. Наприклад, таких, як проект OpenLibrary (Відкрита бібліотека) <https://openlibrary.org> – відкритий бібліотечний каталог «на всі книжки, що були надруковані», який наповнюється колективно бібліотекарями з усього світу з використанням вікі-технологій.

Ключові компетенції, яких набувають бібліотекарі при колективній роботі у вікі-середовищі: інформаційна грамотність, медіаграмотність (навички створення, редагування, аналізу, структурування тексту), співробітництво (вміння працювати в групі, мережевий етикет, використання координаційних технологій спільної роботи в реальному часі), професійна активність, управління знаннями (готовність ділитися досвідом, уміннями, знаннями), соціально-правові компетенції (знання авторського права), моральні компетенції (персональна відповідальність за внесок до спільного проекту) [7, с. 38].

Відомо, що вікі-середовище розроблено в 1995 році Вардом Каннінґемом для веб-вузла Pattern Languages Community з метою спрощення спільного створення й документування програмних зразків. Спочатку додаток носив назву «середовище для швидкої гіпертекстової взаємодії», пізніше як назви почали використовувати термін Wiki (Вікі), що в перекладі з гавайської мови означає «швидко-швидко».

Терміни Вікі та ВікіВікіВеб (WikiWikiWeb) часом використовують, щоб сказати конкретно про Portland Pattern Repository (сховище портретів) – це сховище для шаблонів проектування комп'ютерного програмування. Її супроводжував сайт-супутник WikiWikiWeb, який був першим у світі вікі. У сховищі публікуються мови шаблонів і інформація, пов'язана з шаблоном. Вікі-шаблон є початковою ланкою при створенні статей з конкретної тематики у межах типової структури [6].

ВікіВікі – це гіпертекстове середовище, яке відносять до сервісів Веб 2.0, що є інформаційними технологіями, які дозволяють користувачам створювати та поширювати власний контент у всесвітній павутині [1].

Середовище ВікіВікі має переваги над іншими веб-ресурсами, а саме: можливість багатократно правити текст; облік змін, що були внесені до змісту сторінки, та можливість

повернутися до попередньої версії; сторінка обговорень до кожної статті, де відвідувач може залишити свої коментарі.

У 2006 році термін Wiki добавлено до онлайн-ового Оксфордського Словника Англійської мови, де Wiki означає модель сайтів, контент яких може змінювати сам користувач.

Для створення вікі-середовища необхідне особливе серверне програмне забезпечення – «Вікі-двигун». Це різновид системи управління сайтом досить простої структури і функціональності, бо майже всі дії по структуризації та обробці відомостей здійснюються користувачами.

Найбільшим та найвідомішим із вікі-проектів, наповнення яких здійснюється спільними зусиллями великої кількості учасників, стала Вікіпедія.

Вікіпедія – це загальнодоступна вільна багатомовна онлайн-енциклопедія, якою опікується неприбуткова організація «Фонд Вікімедія». Назва утворена від слів «вікі» (технології для створення сайтів) та «енциклопедія». Засновниками Вікіпедії є Ларрі Сенгер та Джиммі Вейлз [3].

Проект Вікіпедії стартував у 2001 році. На відміну від більшості енциклопедій, Вікіпедія доступна різними мовами. Наразі існують приблизно 49,7 млн статей у 300 мовних розділах, серед яких навіть є такі мови, як латина або церковнослов'янська.

Українська Вікіпедія – україномовний розділ Вікіпедії. Кількість статей на цей час становить 893 399 – за цим показником вона перебуває на 16-му місці серед усіх мовних розділів, на 11-му місці серед європейських вікіпедій та на 3-му місці серед вікіпедій слов'янськими мовами [3].

Перші зафіксовані спроби створення статті в українській Вікіпедії датують 26 січня 2004.

Наразі Українська Вікіпедія є найбільшою енциклопедією українською мовою, що у перспективі на території України може стати популярнішою за російськомовну, оскільки співвідношення числа переглядів російською до числа переглядів українською невпинно зменшується, що пов'язано зі збільшенням кількості статей і їх змістового наповнення в українській версії [3].

Вікіпедія створена за допомогою вікі-технологій. На відміну від традиційних енциклопедій, Вікіпедія застосовує «вікі» – відкриту редагувальну модель. За винятком лічених сторінок, що найчастіше страждають від вандалізму, кожна сторінка може бути редагована анонімно чи від облікового запису користувача через його браузер з використанням полегшеної вікі-розмітки. Жодна сторінка не є власністю її творця чи будь-якого іншого редактора, і не перевіряється ніякими офіційними організаціями; зміст статей погоджується через консенсус.

Всі учасники, незалежно від того, зареєстровані вони чи ні, можуть скористатись функціями, доступними в програмному забезпеченні, на якому працює Вікіпедія. Сторінка «історії» редагувань, що прикріплена до кожної сторінки, зберігає запис будь-якої минулої версії статті, хоча версії з наклепницьким змістом, кримінальними погрозами та з порушенням авторських прав можуть згодом вилучатися. Ця функція дозволяє легко порівнювати старі та нові версії, відмінити правки, які редактор вважає небажаними чи відновлювати втрачений зміст.

Сторінка «обговорення», що супроводжує кожену статтю, використовується для того, щоб координувати зусилля кількох редакторів. Постійні учасники також використовують «список спостереження» для статей, які їх цікавлять, щоб легко відслідковувати останні зміни в цих статтях. Широко використовуються комп'ютерні програми, що називаються інтернет-ботами, щоб вилучати вандалізм відразу після того, як він був зроблений, виправляти поширені орфографічні помилки або, щоб створювати статті стандартного вмісту, наприклад географічні [7, с. 37].

Тож віртуальна енциклопедія Вікіпедія відкриває перед нами не лише безмежний простір інформації, але й дає можливість відчувати себе дослідником, журналістом,

відкривачем маловідомих, але значимих місць та людей, які зробили значний внесок у життя нашої держави тощо.

Як бачимо, Вікіпедія повністю відповідає концепції вікі: кожен відвідувач може вільно, без реєстрації, редагувати і поширювати зміст будь-якої статті. Інша важлива ознака Вікіпедії: відсутність авторських прав. Відповідно до суспільної ліцензії GNU, ніхто не може пред'являти свої авторські права на матеріали Вікіпедії.

Для сучасних бібліотекарів освоєння вікі-технологій, застосування на практиці інструментів вікі-середовища є одним із інноваційних напрямків діяльності. Сьогодні бібліотеки активно представляють свою діяльність та працюють у вікі-проектах.

Так, Науково-технічна бібліотека Вінницького національного технічного університету (НТБ ВНТУ) забезпечує доступність документів, інформації, знань для ефективного розвитку освітньої та наукової діяльності на основі максимально повного задоволення інформаційних потреб науковців, викладачів і студентів. Своєю місію бібліотека виконує, забезпечуючи широкий спектр послуг на найвищому рівні, впроваджуючи у свою роботу інноваційні технології, нові форми і методи роботи.

Серед інновацій, які впроваджуються у роботу бібліотеки є освоєння вікі-технологій з метою представлення наукових досягнень університетської спільноти у Вікіпедії.

Зокрема, до 15 річниці української Вікіпедії, на базі науково-технічної бібліотеки Вінницького національного технічного університету був проведений «Вікімарафон-2019» для бібліотечних працівників м. Вінниця.

Вікімарафон – це щорічна всеукраїнська акція з написання статей до Вікіпедії, під час якого по всій Україні відбуваються вікізустрічі, метою яких є залучення якнайбільшої кількості учасників для написання статей до Вікіпедії.

Учасники тренінгу познайомились з активним вікіпедистом Віктором Семенюком, який розповів про завантаження та ліцензування зображень у Вікісховище, авторське право, а також обґрунтував критерії значимості, за якими слід створювати інформаційний контент для Вікіпедії

В ході проведення тренінгу були розглянуті питання стосовно можливостей, які надає електронна енциклопедія Вікіпедія для бібліотекарів, залучення бібліотекарів як експертів (зокрема, у метаданих) у створенні статей, або й до написання статей (краснознавчого спрямування, фактографічних тощо). Також, учасники заходу дізнались, про реєстрацію у Вікіпедії, як створювати та редагувати статті відповідно до умов вільної енциклопедії.

З метою популяризації наукових надбань вчених університету, висвітлення їх ролі в розвитку науки краю, держави та світу, НТБ ВНТУ започаткувала інформаційно-освітній проект «Науку творять обрані». В рамках проекту бібліотечні працівники створюють статті-сторінки науковців ВНТУ у Вікіпедії з посиланнями на праці автора у відкритому доступі. На даний момент НТБ ВНТУ сформовано понад 10 сторінок для науковців. Такі сторінки дають багато зовнішніх посилань, чим піднімають рейтинг як автора-науковця, так і університету загалом.

Отже, вікі-технології сьогодні набувають своєї популярності в бібліотечній діяльності і можна з упевненістю сказати, що перехід бібліотекаря на рівень учасника мережевої спільноти дає можливість не тільки ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності, використовувати Вікіпедію як довідкове джерело, а й презентувати університет, бібліотеку світовій спільноті, постійно підвищувати свою компетентність, йти в ногу з новітніми технологіями.

Аннотация. В статье освещаются новые аспекты деятельности библиотек высших учебных заведений, связанные с использованием вики-технологий. Описан опыт научно-технической библиотеки Винницкого национального технического университета в освоении вики-технологий с целью представления научных достижений университетского сообщества в Википедии.

Ключевые слова: вики-технологии, Википедия, библиотеки высших учебных заведений, информационно-коммуникационные технологии.

Abstract. The article covers new aspects of the activity of libraries of institutions of higher education related to the use of wiki-technologies. It describes the experience of scientific and technical library of Vinnytsya National Technical University in mastering wiki-technologies for the purpose of viewing scientific achievements of university society in Wikipedia.

Key words: wiki-technology, Wikipedia, libraries of institutions of higher education, information and communication technologies.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Веб 2.0. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/B1_2.0. Назва з екрана (дата звернення : 6.03.2019).
2. Вікі-технології. URL : https://stud.com.ua/43339/informatika/wiki_tehnologiyi. Назва з екрана. (дата звернення : 6.03.2019).
3. Вікіпедія. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki>. Назва з екрана. (дата звернення : 1.03.2019).
4. Дягло Н. В. Вікі-технології у сучасній освіті. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2009. № 2. С. 30–31.
5. Кобзаренко А. Бібліотеки: нові часи, нові можливості. *Бібліотечна планета*. 2012. № 2. С. 30–32.
6. Portland Pattern Repository. URL : https://en.wikipedia.org/wiki/Portland_Pattern_Repository. Назва з екрана. (дата звернення : 6.03.2019).
7. Ярошенко Т. О. Технології Веб 2.0 для бібліотек і користувачів: нові можливості розвитку бібліотечного середовища : посіб. для бібліотекарів за прогр. підвищ. кваліфікації / Укр. бібл. асоц., Нац. академія керівних кадрів культури і мистецтв, Центр безперервн. інформ.-бібл. освіти, Головний тренінгов. центр для бібліотекарів; Т. О. Ярошенко, Т. О. Якушко. Київ : Самміт-книга, 2013. 106 с.

УДК 598.2(477.44)

ЕКОЛОГО-ФАУНІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕНДРОФІЛЬНОЇ ГРУПИ ОРНІТОФАУНИ НЕМИРІВСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПРИКЛАДІ КОМПЛЕКСНОЇ ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ «НЕМИРІВСЬКЕ ГОРОДИЩЕ»

В. О. Павленко, С. С. Франков, В. В. Панько

Анотація. У даному дослідженні подана інформація про дендрофільну групу орнітофауни Немирівського району Вінницької області на прикладі комплексної пам'ятки природи «Немирівське городище». Подано характеристику дендрофільної групи птахів за наступними показниками : тип ареалу, трофічна спеціалізація, типи розташування гнізд, а також проміжні данні сезонного аналізу та данні орнітофауни, які належать до природоохоронних списків.

Ключові слова: орнітофауна, дендрофіли, «Немирівське городище», Вінницька область, Немирівський район.

Вступ

Постановка проблеми. З посиленням антропогенного впливу на території Вінницької області, та зменшенням природних резерватів лісостепових біогеоценозів, у зв'язку з значним рівнем розораності її території, дослідження біотичних складових зазначених вище ділянок має велике науково-практичне значення. Птахи є однією з найбільш рухливих та вразливих груп організмів, що швидко реагують на будь-які зміни навколишнього середовища.

Стан дослідження. з наукової точки зору, представлена робота є актуальною, оскільки дослідження дендрофільної групи зазначеної вище території, до цього часу, не проводилося. Публікацій, що містили б в собі інформацію про стан вивченості фауни птахів на території досліджень автором не знайдено.

Мета роботи. дослідження фауністичного складу птахів дендрофільного топічного угруповання на території комплексної пам'ятки природи місцевого значення «Немирівське городище», з метою поповнення банку даних про орнітофауну області, та аналіз взаємозв'язків цієї групи з іншими видами птахів на даній території.

Завдання роботи:

1. Створення реєстру видового різноманіття орнітофауни лісонасаджень об'єкта досліджень та прилеглих територій.